

Kristiansund kommune

Regionsenteret som bygger stort mens sparebøssa er tom

Behovskorrigert KOSTRA-analyse av en ambisiøs regionsenter- kommune som bygger stort for framtida — nytt sykehjem, ny skole, Campus — mens den tærer på en nesten tom disposisjonsbøsse og tar tung gjeld. Institusjonstung og aldrende, lenge med dyrere pleie og omsorg enn den har råd til, nå tvunget til strukturomstilling for å holde ROBEK på avstand. Ett funn skiller seg ut: kommunens ferskeste egne tall er verre enn de reviderte VISER-tallene.

+0,9 % netto driftsresultat 2025 (VISER) — men kun positivt fordi fondet tappes; negativt to år på rad før det (kap. 2)	1,37 % disposisjonsfond i kommunens ferskeste 2025-tall — mot 3,1 % (VISER) og egen handlingsregel på 5 %; sparebøssa er nesten tom (kap. 2)	+98,7 mill pleie og omsorg over behovsnivå (2025) — Kristiansunds desidert største avvik, institusjonstung og økende (kap. 3)	123 % netto lånegjeld (kommunen 2025) mot 116,3 % (VISER); 4,1 mrd (2024) → over 5,5 mrd (2029), handlingsregelen overholdes ikke (kap. 5)
---	--	---	--

Sammendrag for bystyret: positivt resultat, men kun fordi fondet tappes

VISER Behovskorrigert driver Kristiansund i 2025 **pleie og omsorg langt over behovsnivå**: +98,7 mill, opp fra +76,8 mill i 2024 — kommunens desidert største avvik. Administrasjon ligger også over (+11,3 mill). De øvrige sektorene drives under eller nær behov: grunnskole –14,5 mill, barnevern –13,2 mill, sosial –2,8 mill, kommunehelse +0,6 mill, barnehage +8,3 mill. På finanssiden er netto driftsresultat så vidt positivt (+0,9 %), disposisjonsfondet lavt (3,1 % VISER) og netto lånegjeld høy (116,3 % VISER).

TOLKNING Kristiansund er en ambisiøs regionsenter-kommune som bygger stort for framtida, men gjør det fra en nesten tom sparebøsse. Det positive netto driftsresultatet på +0,9 % er **ikke** uttrykk for en drift i balanse: netto driftsresultat var negativt to år på rad (–0,98 % i 2023, –2,17 % i 2024), og det så vidt positive 2025-resultatet er **finansiert med bruk av disposisjonsfond** — kommunen sier selv at det underliggende handlingsrommet er svakere enn resultatet isolert sett gir inntrykk av. Den underliggende driften går fortsatt i minus, og helse har vært største merforbrukskilde hvert år (~79 mill i 2024). Drivkraften bak avviket på pleie og omsorg er en aldrende, institusjonstung kommune (kap. 3), og svaret er et vedtatt strukturgrep (kap. 4).

2024 → 2025-utviklingen. Med reviderte 2025-tall er pleie og omsorg blitt *dypere* over behov: fra +76,8 til +98,7 mill. Administrasjon falt fra +20,7 til +11,3 mill (nå mindre over). Grunnskole forbedret seg fra –23,7 til –14,5 mill, sosial fra –12,0 til –2,8 mill og kommunehelse fra +4,4 til +0,6 mill. Barnehage snudde fra under (–2,1) til over (+8,3) behov, og barnevern gikk dypere under (–9,0 → –13,2). **Hovedmønsteret forsterkes** — pleie og omsorg trekker stadig mer over behov. 2025 er hovedåret; 2024 vises som sammenligning.

AVVIK MOT BEHOV, MILL KR/ÅR	PLO	GRUNNSK.	BARNEH.	KOM.HELSE	SOSIAL	BARNEV.	ADM.
2024 (revidert)	+76,8	–23,7	–2,1	+4,4	–12,0	–9,0	+20,7
2025 (revidert)	+98,7	–14,5	+8,3	+0,6	–2,8	–13,2	+11,3

Hovedbildet i fem punkter

- Positivt resultat på lånt tid** — NDR +0,9 % (VISER) kun fordi fondet tappes; negativt to år på rad (–0,98 % 2023, –2,17 % 2024). Underliggende drift går i minus (kap. 2).
- Sparebøssa er tom** — kommunens ferskeste tall (1,37 % fond, 123 % gjeld) er verre enn VISER (3,1 % / 116,3 %); langt under egen handlingsregel (5 %) og K9-snitt (8,5 %) (kap. 2).
- Pleie og omsorg er anomalien** (+98,7 mill over behov) — institusjonstung, aldrende kommune; utgiftsindeks 108 % av landssnitt (kap. 3).
- Strukturgrep vedtatt** (sak 111/25) — samle institusjonene i ett nytt 140-plassers sykehjem, avvikle Frei + Barmanhaugen, stanse kjøp av plasser fra nabokommuner (kap. 4).
- Gjelden løper** — 4,1 mrd (2024) → over 5,5 mrd (2029); handlingsregelen for gjeldsvekst «overholdes ikke» (kap. 5).

Det viktigste skillet i rapporten. Kristiansund har ikke et resultatproblem på overflaten — netto driftsresultat er så vidt positivt. Problemet ligger under: resultatet er *finansiert med fondsbruk*, og

fondet er nesten tomt. Spørsmålet bystyret bør stille er todelt: **hvor lenge** kan et positivt resultat finansieres med et fond på 1,37 %, og **holder strukturomstillingen i pleie og omsorg** tempoet som trengs for å bringe driften i balanse før ROBEK-marginen er brukt opp. Med 66 mill merforbruk i 2024 var kommunen «ett skritt unna» ny ROBEK-innmelding.

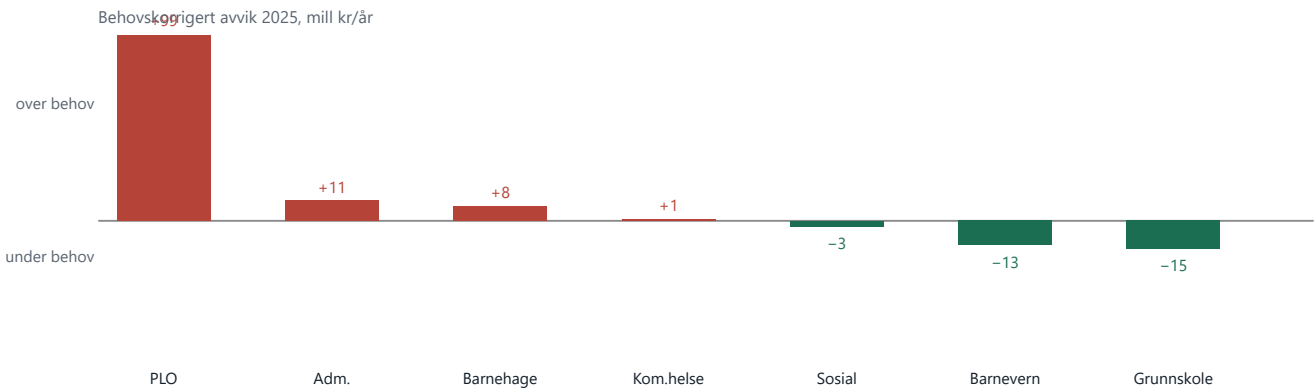
Behovskorrigerings mot Grønt hefte-kriteriene. Kapittel 6 dokumenterer metode, kilder og forbehold — herunder avstemmingen mellom VISER og kommunens egne ferskeste tall.

1 · Det behovskorrigerte bildet: pleie og omsorg dominerer

VISER Korrigert for utgiftsbehovet i inntektssystemet (Grønt hefte) skiller pleie og omsorg seg dramatisk ut i Kristiansund i 2025 — langt over behov og økende. Administrasjon ligger også over, mens de øvrige sektorene drives under eller nær behovsnivå:

SEKTOR	AVVIK MILL 2025	AVVIK MILL 2024	RETNING
Pleie og omsorg	+98,7	+76,8	langt over behov, dypere
Administrasjon	+11,3	+20,7	over behov, men avtagende
Barnehage	+8,3	-2,1	var under, nå over
Kommunehelse	+0,6	+4,4	nær behov
Sosial	-2,8	-12,0	under, nærmer seg behov
Barnevern	-13,2	-9,0	under behov, dypere
Grunnskole	-14,5	-23,7	under behov

2025 hovedår (reviderte tall); 2024 som sammenligning. Forventet = behovsindeks × landssnitt; positivt avvik = over behovsnivå. Folketall-nevner 2025 = 24 479.

TOLKNING Mønsteret er tydelig og enkelt: ett sektoravvik dominerer alt annet. Pleie og omsorg ligger nesten 100 mill over behov og trekker dypere fra år til år — det forklarer i praksis hele Kristiansunds driftsubalanse. De øvrige avvikene er små i sammenligning, og flere beveger seg i riktig retning (grunnskole, sosial og administrasjon strammer inn). «Ostehøvel» over alle sektorer er derfor feil verktøy — det er pleie og omsorg, særlig institusjonstjenestene, som er indikasjonen på effektiviseringspotensial, og det er nettopp der det vedtatte strukturgrepet (kap. 4) setter inn.

Forbehold til behovsbildet. VISER-tallet +98,7 mill gjelder hele pleie og omsorg mot et bredt behovsmål (landssnitt). Kommunens egne K9-styringsdata viser et smalere bilde: +26,5 mill over K9 for institusjon/botilbud i 2024, og en utgiftsindeks for pleie/omsorg/institusjon på 108 % av landssnittet. Differansen skyldes trolig ulik behovsmodell (landssnitt vs. K9) og at hjemmetjenester ikke er separat tallfestet over behov i kommunens uttrekk. Retningen er uansett entydig: Kristiansund overproduserer pleie- og omsorgstjenester (kap. 3).

2 · Finans: positivt resultat på lånt tid — og en sparebøsse som er verre enn VISER

% AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER	2025 (VISER)	2025 (KOMMUNEN)	REFERANSE / KOMMENTAR
Netto driftsresultat	0,9	0,42	så vidt positivt; K9 1,6 / land 2,8 — negativt to år før
Disposisjonsfond	3,1	1,37	handlingsregel 5 %, K9-snitt 8,5 % — nesten tomt
Netto lånegjeld	116,3	123	K9 ≈114,2; stiger 119,5 (2023) → 122,4 (2024) → 123 (2025)

VISER = reviderte KOSTRA-tall. «Kommunen» = Kristiansunds egen KOSTRA-tabell, årsrapport 2025. Sykefravær brukt i finanssammenheng (legemeldt, KS-aggregat): 7,7 % (landssnitt 7,7 %) — men kommunens samlede sykefravær er langt høyere, se kap. 4.

Avstemming — det viktigste finansfunnet. Kommunens *ferskeste egne* tall er **verre** enn de reviderte VISER-tallene. Disposisjonsfondet er **1,37 %** (kommunen 2025) mot 3,1 % (VISER), og netto lånegjeld **123 %** mot 116,3 % (VISER). VISER gjelder trolig et tidligere år eller en annen avgrensning; retningen er identisk og forverres i kommunens egne tall — fondet faller (4,40 % i 2023 → 1,76 % i 2024 → 1,37 % i 2025), gjelden stiger. Fondet er nesten tomt mot kommunens egen handlingsregel (minimum 5 %) og K9-snittet (8,5 %), og kommunen «har planlagt bruk av hele disposisjonsfondet i gjeldende økonomiplanperiode». Bruk VISER-tallene som grunnlag, men les kommunens egne 1,37 % / 123 % som det ærlige, ferskere bildet av handlingsrommet.

VISER Netto driftsresultat er +0,9 % i 2025 (kommunens egne tall: +0,42 %). Men NDR var **negativt to år på rad** — −0,98 % i 2023 og −2,17 % i 2024. Det regnskapsmessige merforbruket i rammeområdene var −114 mill (2023) og −89,7 mill (2024), med 66 mill samlet regnskapsmessig merforbruk for kommunen i 2024. Helsesektoren var største merforbrukskilde — ~79 mill i 2024.

TOLKNING Det positive 2025-resultatet er **finansiert med bruk av disposisjonsfond**, ikke av en drift i balanse — kommunen sier selv at «det underliggende økonomiske handlingsrommet er svakere enn netto driftsresultatet isolert sett kan gi inntrykk av». Med andre ord: resultatet er positivt fordi sparebøssa tømmes, og sparebøssa er nesten tom. Det er en finansieringsmodell med kort holdbarhet. Den underliggende driften går fortsatt i minus, drevet av pleie og omsorg (kap. 3).

ROBEK-skygge. Kristiansund var i ROBEK fra 2008 til ~2011 (akkumulert merforbruk ~14,9 mill ved utgangen av 2010). Ny kommunelov utløser ROBEK-innmelding ved akkumulert merforbruk som ikke dekkes inn innen to år. Med 66 mill merforbruk i 2024 var kommunen «ett skritt unna» ny innmelding — økonomisjefen: «Vi kan ikke bruke mer enn vi har. Det betyr at noen tøffe prioriteringer må gjøres.» 2025-resultatet (nær balanse, lavere fondsbruk enn budsjettert) demper den akutte risikoen, men marginen er minimal og kommunen er fortsatt sårbar.

3 · Pleie og omsorg: institusjonstung, aldrende — hovedkilden til ubalansen

VISER Pleie og omsorg er den **desidert største avviksposten** i Kristiansund: +98,7 mill over behov i 2025, opp fra +76,8 mill i 2024 (kap. 1). Utgiftsindeksen for pleie/omsorg/institusjon er 108 % av landssnittet. Drill-down på funksjon og art:

PLO-STRUKTUR 2025	KR/INNB	ARTER / NØKKELTALL 2025	VERDI
SUM PLO brutto	41 702	Lønn, kr/innb	31 557
— Institusjon (253+261)	15 428	Kjøp fra private, kr/innb	3 799
— Hjemmebaserte (254+257+258)	24 166	Refusjon ressurskrevende, kr/innb	4 006
herav bofellesskap (257)	13 765	Brutto per institusjonsplass, kr	2 241 488
		Andel 80+ langtidsopphold	4,5 %

Landssnitt PLO netto (Landet uten Oslo): 2024 27 195 → 2025 28 582. Folketall-nevner 2025 = 24 479.

TOLKNING To trekk forklarer avviket. For det første er driften **institusjonstung**: brutto per institusjonsplass er svært høyt (~2,24 mill/plass) ved lav andel langtidsplasser for de eldste (4,5 % for 80+). Kommunen driver fire sykehjem (Frei, Bergan, Kringsjø, Barmanhaugen) pluss omsorgsboliger på Rokilde og Storhaugen helsehus, og **kjøper i tillegg sykehjemsplasser fra nabokommunene** (Aure, Gjemnes, Averøy). Spredt, smådriftspreget struktur (f.eks. Barmanhaugen med 12 plasser) gir høye enhetskostnader. For det andre er hoveddriveren **demografi**: «Vi har en aldrende befolkning ... Derfor bygger vi infrastruktur og tjenester for et større antall eldre enn tidligere.» Flere eldre, færre barn og mindre arbeidsstyrke driver behovet og gjør rekruttering vanskeligere.

KS' effektivitetsanalyse. «KS sin effektivitetsanalyse viser at vi, spesielt innen pleie og omsorg, produserer for mye tjenester i forhold til kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Dette belaster totalregnskapet.» Kommunens egne styringsdata viser merforbruk mot normert behov i K9 for institusjonstjenester (KOSTRA 253): 32,3 mill (2021), 45,7 mill (2022), 38,1 mill (2023), 29,4 mill (2024); samlet institusjon/botilbud +26,5 mill over K9 i 2024. Indikasjonen på effektiviseringspotensial ligger i strukturen, ikke i å presse bemanningen — gulvet er forsvarlighetskravet. (Forbehold: hjemmetjenester er ikke separat tallfestet over behov i kommunens uttrekk; se kap. 6.)

4 · Strukturgrepet: samle institusjonene — og et sykefravær som undergraver driften

VISER Bystyret har vedtatt et betydelig strukturgrep i institusjonstilbudet (sak 111/25, 11.12.2025, «Nytt sykehjem – hvor stort?»). Kommunen bygger **ett nytt sykehjem med 140 plasser**, og som forutsetning skal **kjøp av eksterne plasser i nabokommuner opphøre, Frei sykehjem avvikles, sykehjemsavdelingen ved Barmanhaugen avvikles**, og Storhaugen helsehus tilbakeføres til korttidsplasser når nybygget står ferdig. I sak 110/25 settes mål om 10 % dekningsgrad sykehjemsplasser mot 2040.

TOLKNING Strukturgrepet er et direkte og logisk svar på den institusjonstunge, smådriftspregede eldreomsorgen i kap. 3: ved å samle plasser i ett moderne bygg og stanse dyre eksterne kjøp adresserer kommunen nettopp kilden til det store behovskorrigerte avviket. Statlige tilsyn understøtter grepet — tilsynsbildet domineres av **brannavvik i eldre institusjonsbygg** (Rokilde, Storhaugen, Frei, Bergan m.fl., flere ressurskrevende avvik som tar tid å lukke). De gamle byggene er altså både dyre og brannteknisk krevende; nybygget løser to problemer samtidig. Effekten på driftsøkonomien kommer imidlertid sent — vesentlige budsjettmidler ligger i 2028–2029.

Svært høyt og økende sykefravær. Kristiansunds samlede sykefravær er **11,35 % (2024) → 11,84 % (2025)** — langt over nasjonalt kommunesnitt (~10 %) og over KS-aggregatet (7,7 %) som brukes i finanstabellen. Økningen drives av langtidsfravær, høyest i skole og helse-/omsorgssektoren. Bystyret behandlet 13.03.2025 (sak 26/25) en egen forvaltningsrevisjon, «Sykefravær i skole og helse- og omsorgssektoren», sluttet seg til anbefalingene, og kommunedirektøren utarbeidet ny plan for sykefraværarbeidet (AMU 12.02.2025), under implementering med kvartalsrapportering. **TOLKNING** Et fravær på nær 12 % i de samme sektorene som driver merforbruket er en selvstendig kostnadsdriver — det tvinger fram vikar- og overtidbruk og undergraver effekten av strukturgrepet hvis det ikke håndteres parallelt.

5 · Handlingsrom: gjeldsbanen løper, og handlingsregelen overholdes ikke

VISER Lånegjelden var **4,1 mrd kr per 31.12.2024**, ca. 4,4 mrd ved utgangen av 2025, og beregnes til **over 5,5 mrd (brutto) ved slutten av planperioden (2029)**. Handlingsregelen om at gjeldsveksten ikke skal overstige veksten i frie inntekter **«overholdes ikke i planperioden»**. «Den høye investeringsaktiviteten de siste årene har medført at gjelden har økt betydelig ... økte utgifter til renter og avdrag ... reduserer handlefriheten og gjør driften eksponert for renteutgifter.»

De tunge investeringsløftene

	PROSJEKT	LAG	TYNGDEPUNKT	STATUS
I1	Nytt sykehjem, 140 plasser — erstatter dagens spredte struktur	Drift	2028–2029	vedtatt
I2	Ny Omsundet skole — erstatter Rensvik og Bjerkelund	Investering	2027–2028	vedtatt
I3	Campus Kristiansund — utdannings-/kunnskapssenter (~950 studenter)	Regional	pågående	under bygging
I4	Vann/avløp — vesentlige selvkostprosjekter	Selvkost	løpende	pågående

TOLKNING Dette er klassisk «presset-kommune-spiral»: ambisiøse, delvis nødvendige investeringer (aldrig → nytt sykehjem) møter et driftsnivå som allerede er for høyt, slik at fondet tappes, gjelden stiger og rentekostnadene spiser handlingsrommet. Investeringene er ikke i seg selv uforsvarlige — nybygget er svaret på både demografi og branntilsyn — men de **binder opp handlingsrommet** og øker rente- og avdragsutgiftene, som «slår direkte inn i økte driftsutgifter». Kommunedirektøren signaliserer at det **ikke er rom for flere nye store prosjekter** før de vedtatte er gjennomført. Eiendomsskatten beskrives som «et av de få virkemidlene» kommunen har for å påvirke egne inntekter — generell sats foreslått 4,0 ‰ (bolig/fritid, maks) og 7 ‰ (næring), anslått ~122 mill i 2026.

Handlingsromslogikken. Kristiansunds vei ut er smal og kjent. Driftsubalansen sitter nesten utelukkende i pleie og omsorg (kap. 3); løsningen er strukturomstillingen (kap. 4), men den gir effekt sent (2028–2029). Samtidig løper gjelden mot 5,5 mrd og fondet er nær tomt. Det reelle valget står mellom (a) å holde streng driftsdisiplin lenge nok til at strukturgrepet får virke — økonomisjefen advarer mot «ostehøvel-kutt» som «ikke bærekraftig», (b) å hente mer på inntektssiden (eiendomsskatt), og (c) å akseptere fortsatt fondstapping med tilhørende ROBEK-risiko. Dette er et **politisk prioriteringsvalg** under et trangt tidsvindu, ikke et identifiseringsproblem.

6 · Metode, kvalitetssikring og forbehold

VISER / TOLKNING-skillet

Gjennom hele rapporten skiller vi **VISER** (tall med kilde) fra **TOLKNING** (vurdering). De behovskorrigerede avvikene, PLO-drill-down, finansindikatorene og gjeldsbanen er VISER. Avstemmingen mellom VISER og kommunens ferskeste tall (1,37 % / 123 %), forklaringen på PLO-avviket og vurderingen av strukturgrepets effekt er TOLKNING. Språkregelen er konsekvent: «indikasjon på effektiviseringspotensial» — aldri «sløsing».

Kilder

- **SSB / KOSTRA** — reviderte 2025-tall (publisert 16.06.2026); behovskorrigerede avvik, PLO-funksjons- og artsdata, finansindikatorer.
- **Grønt hefte (KDD)** — utgiftsbehov/kostnadsnøkler for behovskorrigeringen.
- **Kristiansund kommune** — årsrapport 2025 (KOSTRA-tabell, ledelsens årsberetning, sykefravær, statlige tilsyn), årsrapport 2023/2010, handlingsprogram 2026–2029 (gjeldsbane, investeringer, eiendomsskatt, omstilling).
- **Møre og Romsdal Revisjon SA** — forvaltningsrevisjon «Sykefravær i skole og helse-/omsorgssektoren» (bystyret 13.03.2025, sak 26/25); Havparken-eierskap (2023); barn i fattige familier (2023).
- **Bystyrevedtak** — sak 110/25 og 111/25 (sykehjemsstruktur), sak 113/25 (handlingsprogram), sak 47/25 (tomtevalg).
- **Media** — Tidens Krav (20.02.2025) og Nordlys/NTB (66 mill merforbruk, 89,7 mill rammeområder, ~79 mill helse, KS-analysen).

Forbehold (ærlig oppsummert)

1. **Tallavvik VISER vs. kommunen.** Disposisjonsfond 3,1 % / lånegjeld 116,3 % (VISER) avviker fra kommunens ferskeste 1,37 % / 123 %. VISER gjelder trolig et tidligere år eller annen avgrensning; retningen er identisk og verre i kommunens egne tall. Avklar årgang/avgrensning i VISER.
2. **+98,7 mill PLO over behov er VISER-tall.** Kommunens egne K9-styringsdata viser +26,5 mill (institusjon, 2024) og utgiftsindeks 108 %. Differansen skyldes trolig ulik behovsmodell (landssnitt vs. K9) og at hjemmetjenester ikke er separat tallfestet over behov i uttrekkene.
3. **Årsrapport 2024-PDF utilgjengelig** (lenke 404 / flyttet). 2024-tall er hentet fra KOSTRA-tabellen i årsrapport 2025 og fra Nordlys/NTB — ikke fra primær-PDF.
4. **Ingen verifisert økonomistyrings-forvaltningsrevisjon** spesifikt for Kristiansund (MRRs rapportside var TLS-blokkert ved henting). En egen PLO-/økonomistyringsrevisjon ble ikke funnet; temaet «rekruttering/bemanning/kompetanse i helse og omsorg» utgikk fra planen 2019–2023.
5. **Eiendomsskattevedtak (saksnr.)** for 2025-budsjettet er ikke direkte fanget — kun kommunedirektørens forslag (4,0/7 ‰). Bør verifiseres i bystyrets desembervedtak.
6. **PLO-funksjonssplitten** (institusjon/hjemmebaserte/bofellesskap) er føringssensitiv mellom kommuner; sum PLO er robust.

Hva analysen bevisst ikke gjør. Den leser ikke det positive netto driftsresultatet (+0,9 %) som en drift i balanse — det er finansiert med fondsbruk. Den anbefaler ikke flat ostehøvel, men peker på pleie og omsorg som den konkrete kilden til ubalansen. Og den kaller ikke overproduksjonen av tjenester «sløsing» — det er en indikasjon på effektiviseringspotensial i en institusjonstung struktur. Hovedfunnet — positivt resultat på lånt tid, med en sparebøsse som er verre enn VISER — og

hovedforbeholdet — avstemmingen mellom VISER og kommunens egne tall — er rapportens to viktigste lesninger.

Kilder: SSB/KOSTRA (reviderte 2025-tall, publisert 16.06.2026) · Grønt hefte 2025/2026 (KDD) · Kristiansund kommunes årsrapporter (2025/2023/2010) og handlingsprogram 2026–2029 · Møre og Romsdal Revisjon SA (sykefravær, Havparken, barn i fattige familier) · bystyrevedtak (sak 110/25, 111/25, 113/25, 47/25, 26/25) · Tidens Krav / Nordlys-NTB. Hovedår 2025; 2024 som sammenligning. Analysen følger VISER/TOLKNING-skillet og språkregelen om «effektiviseringspotensial».